

Michael Wolf, 'Architecture of Density' (Yoğunluk Mimarisi)

BAKKA KENTLER, BENZER DENEYİMLER, BENZER MÜCADELELER

Neoliberalizmin kentsel taarruzu

İstanbul dergisi son dört sayısında istisnasız ‘kentsel dönüşüm’ adı altında yapılan, ancak daha çok kent merkezinin ve potansiyel gelişim bölgelerinin soylulaştırılmasına, alt gelir seviyesinden nüfusun kentin dış çeperlerine derdest edilmesine, emlak rantına, sigortasız ve düşük ücretli çalışanların olası haklı öfkelerinin coğrafi açıdan daha rahat kontrolüne hizmet eden ‘kentsel yenileme projelerinin’ takipçisi oldu. Bu konudaki azmini sürekli kılma konusunda da inatçı davranmaya devam edecek.

Ancak İstanbul’un onlarca bölgesinde süregiden bu hararetli yenileme girişimlerine biraz geri çekilerek manzaraya daha uzaktan bakmakta büyük yarar olduğunu düşünüyoruz. Zira İstanbul’un başına gelmekte olanlar sadece bu şehre münhasır, münferit hadiseler değil. Tam tersine neoliberalizmin en güncel kent stratejisinin tüm dünyadaki ayak izlerinden sadece bir tanesi.

Neil Smith’in deyişiyle, evet, 21. yüzyılda kimse şehir-devletleri tarzında bir yapılanmaya geri döneceğini beklemiyor, ancak yine de şehirler, bölgesel yapılar ve ulus-devletlere kıyasla her geçen gün daha fazla siyasi ve ekonomik ayrıcalıklara mazhar oluyor. Bunun arkasında ise küresel ekonominin artık evrenselleşmiş stratejileri yatıyor.

Batı ülkelerinde sosyal haklar bizatihi devletlerin de rızasıyla giderek terk edilirken, üretim coğrafyası ulusal sınırları aşmış, çoğunlukla sektörlerinde tekelleşen dev şirketler vasıtasıyla dünya sathına ve özellikle Üçüncü Dünya metropollerinin etrafına öbeklenirken, dünyanın büyük metropolleri gezegen sathında rahatça hareket eden spekulatif sermayenin hem kalesi hem de emlak spekülasyonu vasıtasıyla bizatihi rant yaratma aracı haline geliyor.

Bu süreçte, gerek ulusal sermaye/devlet gerekse giderek daha fazla özerklik kazanan yerel yönetimler, ulusötesi şirketlerle ‘başarılı’ ortaklıklar kurmaya çalışarak şehirlerden elde

edilecek kârın ortağı olmak için, uyum sürecini yine ‘başarıyla’ tamamlıyor. 60’larda kapital merkezlerinde istisnai durumlar olarak beliren kent merkezlerindeki soylulaştırma süreci, ulus-devlet, küresel sermaye ve yerel yönetimler ittifakında dünyanın tüm şehirlerinde genel geçer bir norm olmaya başlıyor. Bunun sonucu olarak, göç yoluyla şehirlere yığılmaya devam eden insanlarla beraber, şehir halkının büyük çoğunluğu hizmet sektöründe güvencesiz ve düşük ücretli ‘hazır işçi kıtaları’ haline geliyor. Kamusal hizmet olan asli görevini terk ederek metropol rantına yönelen devlet ise, sebebi olduğu yoksunlaşmayı göz ardı ederek ve ‘asayiş sağlama’ sorumluluğundan başkaca bir sorumluluk almayarak, sonuçtan vazife çıkarıyor.

Dünya nüfusunun yarısından fazlasının kentlere yığıldığı ve yığılmaya devam edeceği çağımızda sınıf savaşlarının yeni bir evreye girdiğini söylemek hiç de yanlış olmaz. Bir yanda şehrin belli bölgelerini güvenli kale haline getirmiş küresel sınıf ve tüm olup bitene tepki vermekten imtina eden daralmış bir orta sınıf, diğer yanda gelecekleri meçhul yığınlar. İnsanlık maceramızda şehirlerle ilgili yeni bir fasıl açılıyor.

Bu yeni fasılın önünü arkasını, hepimize muhtemel etkilerini görmek, olası felaketleri önlemek, sosyal adalet arayışında yeni stratejiler geliştirmek için sadece İstanbul’a değil, küresel sermayenin karargâhı olan, buna direnen ya da eklemlemeye çalışan tüm metropollere bakmak ihtiyacı duyuyoruz. Bu dosyada, farklı coğrafyalardan müdahale, mücadele ve müsadere sürecindeki şehirlerden deneyimleri siz İstanbullulara sunuyoruz. Bundan sonraki sayılarımızda da metropollere dair farklı bir resim sergilemek niyetiyle dünyanın her köşesinden örnekler taşımaya devam edeceğiz. Bunun, nasıl bir küreselleşme ve küresel bir kent istediğimizin farkına varmamız açısından elzem olduğunu düşünüyoruz. Ve tabii ki, kimlerle sırt sırta vermemizin gerektiğinin de...